

Ірина Віталіївна КОШКАЛДА

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри управління земельними ресурсами та кадастру Харківського національного аграрного університету

ім. В. В. Докучаєва

ORCID ID: 0000-0003-4855-8890

E-mail: irinavit1506@gmail.com

Тетяна Володимирівна АНОПРІЄНКО

кандидат економічних наук, доцент кафедри планування території населених пунктів та будівництва Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва

ORCID ID: 0000-0001-7143-0591

E-mail: atatyana2017@gmail.com

НАПРЯМИ ЕКОНОМІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Кошкалда, І. В. Напрями економічного стимулювання раціонального використання земель сільськогосподарського призначення в Україні / Ірина Віталіївна Кошкалда, Тетяна Володимирівна Анопрієнко // Український журнал прикладної економіки. – 2020. – Том 5. – № 4. – С. 256–264. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. Земельні ресурси є унікальним природним ресурсом, який обмежений територіально. На специфіку використання земельних ресурсів мають значний вплив не лише соціально-економічна, політична, демографічна ситуації, але й екологічні та якісні показники, та географічне розміщення земель. Світовий досвід доводить, що раціональне та ефективне використання земельних ресурсів сприяє економічному розвитку країн.

Метою статті є дослідження існуючих механізмів економічного стимулювання раціонального використання земель сільськогосподарського призначення в Україні та надання пропозицій щодо їх покращення.

Результати. Законодавством України передбачено дев'ять категорій земель, які мають свій склад та функціональне використання. Найбільшу за площею становлять землі сільськогосподарського призначення, на пріоритетності яких наголошено у Земельному кодексі України. За результатами дослідження виявлені напрями економічного стимулювання раціонального використання земель сільськогосподарського призначення в Україні які дозволять збільшити обсяги природоохоронних заходів, та сприятимуть подальшому раціональному використанню земельних ресурсів. Результати дослідження доводять актуальність удосконалення підходів та механізмів до економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель, пошуку нових напрямів економічного стимулювання раціонального використання земель сільськогосподарського призначення в Україні. Одним із таких дієвих напрямів є повноцінне залучення землевласників і землекористувачів у процеси, що забезпечують збереження земель, відновлення та поліпшення їх стану.

Висновки. Залучення коштів фізичних та юридичних осіб дозволить збільшити обсяги заходів щодо боротьби з проявами негативних процесів і підвищить рівень відповідальності землевласників і землекористувачів щодо ощадливого землекористування. Врахування рівня здійснення природоохоронних заходів, у тому числі відповідних капіталовкладень, під час запровадження пільгової системи оподаткування, стимулюватиме землевласників і землекористувачів до раціонального використання земельних

ресурсів і підвищення їх якості. При цьому слід зазначити, що даний механізм буде дієвим за умов проведення певних дій.

Ключові слова: економічне стимулювання; земельні ресурси; охорона земель; податкові пільги; раціональне використання.

Iryna KOSHKALDA

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Land Administration and Cadastre, Kharkiv National Agrarian University named after V. V. Dokuchaiev

Tetiana ANOPRIENKO

Ph.D in Economic, Associate Professor of the Department of Settlement planning and Construction, Kharkiv National Agrarian University named after V. V. Dokuchaiev

DIRECTIONS OF ECONOMIC STIMULATION OF RATIONAL USE OF AGRICULTURAL LANDS IN UKRAINE

Abstract

Introduction. Land resources are a unique natural resource that is territorially limited. The specifics of land use have a significant impact on not only the socio-economic, political, demographic situation, but also environmental and qualitative indicators, and geographical location of land. World experience proves that the rational and efficient use of land resources contributes to the economic development of countries.

The purpose of the article is to study the existing mechanisms of economic incentives for the rational use of agricultural land in Ukraine and provide suggestions for their improvement.

Results. The largest in area are agricultural lands, the priority of which is emphasized in the Land Code of Ukraine. Therefore, the issue of increasing economic incentives for the rational use of agricultural land in Ukraine does not lose its relevance. According to the results of the research, the economic stimulation directions of rational use of agricultural lands in Ukraine are revealed, which will allow increasing the volume of nature protection measures, and will promote further rational use of land resources. The results of the study prove the relevance of improving approaches and mechanisms to economic incentives for rational use and protection of land, the search for new areas of economic incentives for rational use of agricultural land in Ukraine. One of such effective directions is full-fledged involvement of landowners and land users in the processes that ensure the preservation of land, restoration and improvement of their condition.

Conclusion. Attracting funds from individuals and legal entities will increase the volume of measures to combat the manifestations of negative processes and increase the level of responsibility of landowners and land users for economical land use. Taking into account the level of implementation of environmental protection measures, including relevant investments, during the introduction of the preferential taxation system, will encourage landowners and land users to rationally use land resources and improve their quality. It should be noted that this mechanism will be effective under certain conditions.

Keywords: economic incentives; land resources; land protection; tax benefits; rational use.

JEL classification: Q14; Q15; Q18; Q24; Q28; Q56; R52

Вступ

Земельні ресурси є унікальним природним ресурсом, який обмежений територіально. На специфіку використання земельних ресурсів мають значний вплив не лише соціально-економічна, політична, демографічна ситуації, але й екологічні та якісні показники, географічне розміщення земель. Світовий досвід доводить, що раціональне та ефективне використання земельних ресурсів сприяє економічному розвитку країн [1, 2]. Не винятком є й Україна, законодавством якої передбачено дев'ять категорій земель,

які мають певний склад та функціональне використання. Найбільшу за площею становлять землі сільськогосподарського призначення, на пріоритетності яких наголошено у Земельному кодексі України [3]. Тому питання підвищення економічного стимулювання раціонального використання земель сільськогосподарського призначення в Україні не втрачає своєї актуальності.

Державне регулювання земельних відносин нерозривно пов'язано з питаннями раціонального використання земельно-ресурсного потенціалу країни, чим і пояснюється значна увага провідних і молодих вітчизняних науковців: Д. І. Бабміндри, Л. Д. Грекова, О. Д. Гнатковича, О. В. Гунченка, В. К. Добряка, О. С. Крамарьова, М. П. Мартинюка, А. М. Мірошниченка, І. О. Новаковської, М. М. Федорова, О. В. Ходаківської, К. В. Шелудько, С. В. Шерстюк, А. Д. Юрченка та ін. [4-15].

Мета статті

Метою статті є дослідження існуючих механізмів економічного стимулювання раціонального використання земель сільськогосподарського призначення в Україні та надання пропозицій щодо їх покращення.

Виклад основного матеріалу дослідження

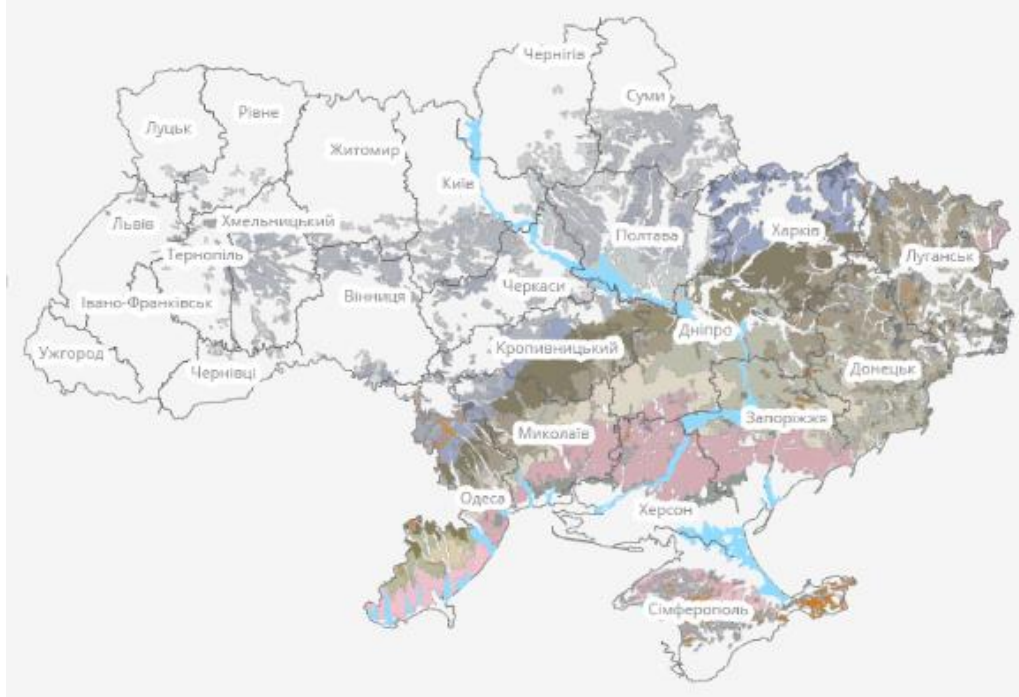
Перехід України до ринкової економіки вніс суттєві зміни до всіх галузей народного господарства, змінив світогляд її громадян. Запровадження нових підходів несе не лише позитивні ознаки розвитку, а й стикається з багатьма проблемами, які потребують часу та гальмують розвиток країни та її окремих галузей. Не виключенням стала і галузь сільського господарства. Зміна економічного устрою, досягнення науково-технічного прогресу вимагають застосування нових підходів до господарської діяльності. Враховуючи, що у сільському господарстві земля є не лише просторовим базисом, а й головним засобом виробництва, питання збереження її потенціалу залишається актуальним.

За своєю структурою ґрунтовий покрив території України [16] неоднаковий (рис. 1), як і природно-кліматичні умови. В південно-східній частині країни (рис. 1 і рис. 2) переважають чорноземи.

Рис. 1. Ґрунтовий покрив території України

Джерело: дані Публічної кадастрової карти України [16]

Рис. 2. Чорноземи України

Джерело: дані Інтерактивної карти ґрунтів України [17]

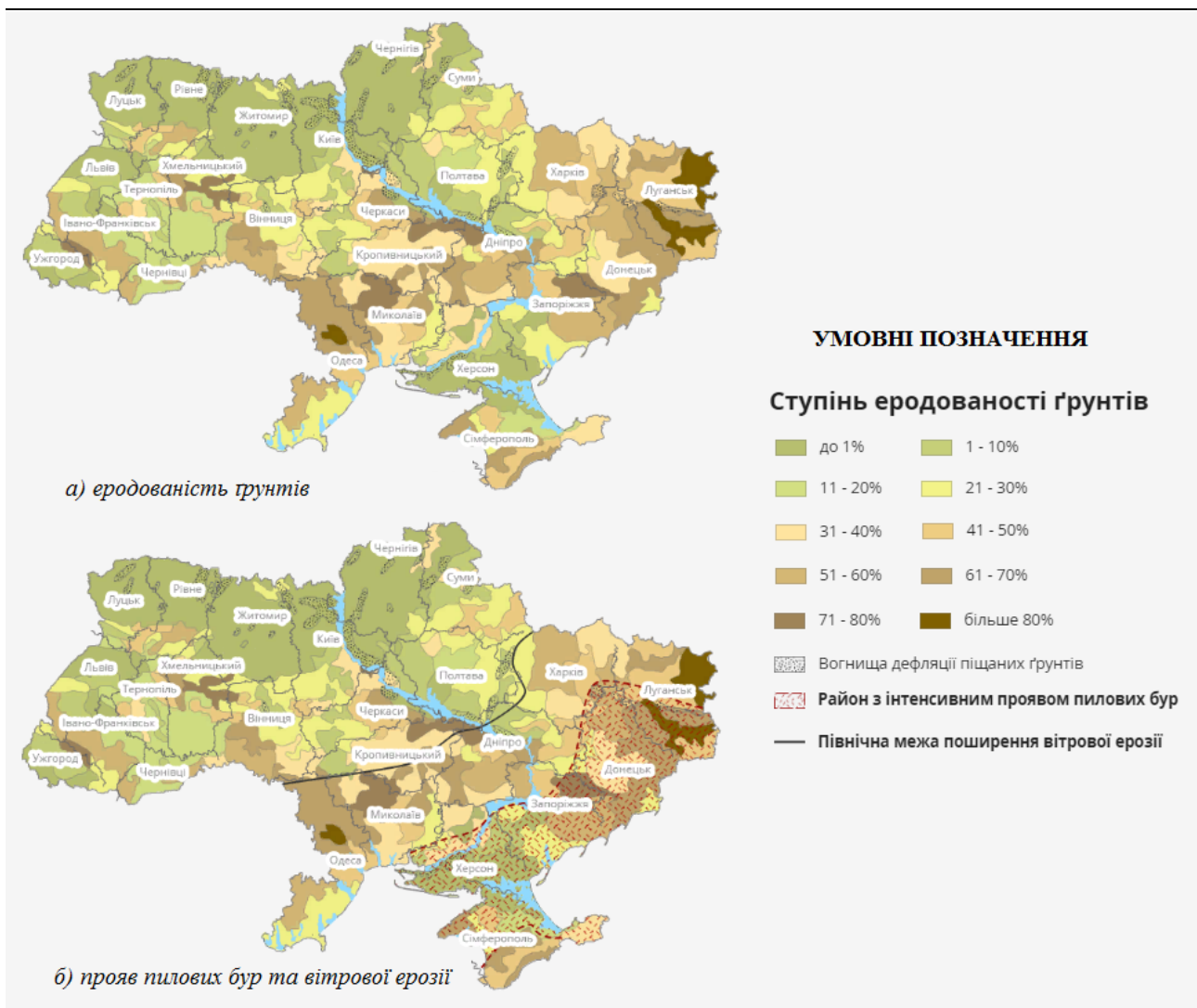
За даними Інтерактивної карти ґрунтів України [17] (рис. 2), найбільш розповсюдженими є чорноземи неглибокі лісостепові на лесових породах (слабогумусовані та малогумусні) та чорноземи глибокі на лесових породах (слабогумусовані, малогумусні карбонатні та вилуговані, середньогумусні карбонатні та вилуговані). На півночі переважають дерново-підзолисті та оглеєні ґрунти (на давньоалювіальних та воднольодовикових відкладах, морені та лесовидних породах), на заході – опідзолені та бурі гірсько-лісові ґрунти (щебенюваті та гірські остеповілі). Тому підходи до ведення сільського господарства мають регіональні особливості, які відображені у матеріалах природно-сільськогосподарського районування земель України.

За даними Інтерактивної карти еродованості ґрунтів України [17], спостерігається неоднаковий ступінь еродованості ґрунтів, проте, найбільшого занепокоєння завдають негативні процеси в південній та східній частині території України (рис. 3).

Дані рисунків 1-3 свідчать про значний прояв ерозійних процесів саме на чорноземній території України. За радянських часів була запроваджена система заходів, спрямована на боротьбу з розповсюдженням негативних природних процесів, особливе місце в якій мала система захисних лісових смуг та інших захисних насаджень. Науково-обґрунтоване розміщення різного виду лісосмуг дозволило зменшити темпи прояву ерозійних процесів і, як наслідок, покращити якісний стан земель, особливо сільськогосподарського призначення. На жаль, сьогодні можна спостерігати великий відсоток знищених та значно пошкоджених польових лісосмуг, що також сприяло зростанню площ земель, які потребують консервації. Створення захисних лісових смуг й інших захисних насаджень вимагає значних капіталовкладень, але в майбутньому сприятиме збільшенню доходності малопродуктивних земель.

Забезпечення впровадження ощадливих технологій виробництва та раціонального використання земельних ресурсів, особливо сільськогосподарських угідь, можливе за умови дієвого економічного стимулювання власників і користувачів земельних ділянок.

Земельним кодексом України (ст. 201) передбачено, що нормативна грошова оцінка земель використовується для «економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель» [3].

Рис. 3. Еродованість ґрунтів України

Джерело: дані Інтерактивної карти еродованості ґрунтів України [17]

У свою чергу, у ст. 205 [3] зазначені чотири напрями економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель, а саме:

1) «надання податкових і кредитних пільг громадянам та юридичним особам, які здійснюють за власні кошти заходи, передбачені загальнодержавними та регіональними програмами використання і охорони земель»;

2) «виділення коштів державного або місцевого бюджету громадянам та юридичним особам для відновлення попереднього стану земель, порушених не з їх вини»;

3) «звільнення від плати за земельні ділянки, що перебувають у стадії сільськогосподарського освоєння або поліпшення їх стану згідно з державними та регіональними програмами»;

4) «компенсацію з бюджетних коштів зниження доходу власників землі та землекористувачів внаслідок тимчасової консервації деградованих і малопродуктивних земель, що стали такими не з їх вини».

Сьогодні в Україні не існує чітко визначеної процедури надання податкових і кредитних пільг землевласникам і землекористувачам, у тому числі розрахунку та встановлення їх розміру. Податковим кодексом України (ст. 271) [18] визначений діапазон ставки земельного податку для сільськогосподарських угідь (незалежно від їхнього місця розташування) від 0,3% до 1% від їх нормативної грошової оцінки, з урахуванням коефіцієнта індексації. З метою підвищення зацікавленості власників землі та постійних землекористувачів до використання земель на основі заходів, спрямованих

на покращення, раціональне використання та охорону земель, доцільно запровадити під час оподаткування класифікацію сільськогосподарських угідь з наступною диференціацією ставок, залежно від встановлених класів [19].

При цьому враховувати не лише існуючий якісний стан земельних ділянок, а й рівень здійснення природоохоронних заходів щодо збереження та покращення ґрунтового покриву, та недопущення забруднення ґрунтів. Так, для реалізації першого напрямку здійснювати економічне стимулювання як землевласників, так і землекористувачів, тобто осіб які безпосередньо реалізують природоохоронні заходи, та враховувати не лише «заходи, передбачені загальнодержавними та регіональними програмами використання і охорони земель», а й розробленими та затвердженими проектами землеустрою, які містять відповідне обґрунтування.

Що стосується другого напрямку, то варто зазначити, що за даними Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру (Держгеокадастру України) [20], недостатнім є рівень освоєння коштів, які надходять до бюджетів різних рівнів (наприклад, компенсація втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва внаслідок вилучення таких земель) на цілі відновлення стану земель. Так, наприклад, «на спеціальних рахунках відповідних місцевих рад станом на 25.04.2013 накопичилося 529,2 млн грн, ..., з них на депозитних рахунках в установах банку знаходяться 131,5 млн грн (24,8%). ... Із зазначених коштів використано 22,4 млн грн, з яких: на освоєння земель для сільськогосподарських та лісогосподарських потреб – 53,1 тис. грн (0,2%), на поліпшення сільськогосподарських та лісогосподарських угідь – 760,8 тис. грн (3,4%), на розроблення робочих проектів землеустрою з охорони земель – 733,1 тис. грн (3,3%), на проведення заходів з охорони земель відповідно до розроблених робочих проектів землеустрою – 2,4 млн грн (10,8%), на проведення нормативної грошової оцінки земель – 6,5 млн грн (29,1%), на інвентаризацію земель – 11,9 млн грн (53,2%)».

У 2020 р. спостерігається покращення ситуації, але «площа земель, що потребують консервації, складає 865,4 тис. га... У стадії консервації перебуває 22,7 тис. га земель... Загальна площа порушених земель складає 143,8 тис. га. Протягом 2019 р. рекультивовано 73,18 га порушених земель, з них понад 75% (55,46 га) становлять сільськогосподарські угіддя. Загальна площа земель, що перебувають у стадії рекультивації, становить понад 7 тис. га. Потребують поліпшення 294,5 тис. га малопродуктивних земель, з яких у 2019 р. поліпшено 340,8 га» [20].

Тобто, пряме залучення коштів землевласників і землекористувачів на здійснення природоохоронних заходів щодо збереження та покращення ґрунтового покриву забезпечить зменшення проявів негативних процесів та дозволить оптимізувати (перерозподіли кошти) на відновлення земель державної та комунальної власності.

Враховуючи вищенаведене, доцільно доповнити перелік третього напрямку щодо звільнення від плати за земельні ділянки, що перебувають у стадії сільськогосподарського освоєння або поліпшення їх стану не лише згідно з державними та регіональними програмами, а й розробленими та затвердженими проектами землеустрою, які містять відповідне обґрунтування.

Також доречним буде запровадження компенсації з бюджетних коштів за зниження доходу власників землі та землекористувачів внаслідок не лише тимчасової консервації деградованих та малопродуктивних земель, що стали такими не з їх вини, а й для ділянок, які рекомендовані для тимчасової консервації, на яких власники землі та землекористувачі самостійно проводять відповідні заходи щодо пришвидшення відновлення родючості таких земельних ділянок та ліквідації негативних наслідків.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Отже, одним із дієвих напрямів економічного стимулювання раціонального використання земель сільськогосподарського призначення в Україні є повноцінне

залучення землевласників і землекористувачів у процеси, що забезпечують збереження земель, відновлення та поліпшення їх стану.

Залучення коштів фізичних та юридичних осіб дозволить збільшити обсяги заходів щодо боротьби з проявами негативних процесів (як природних, так і спричинених людською діяльністю), які зазнають земельні ділянки, а також підвищить рівень відповідальності землевласників і землекористувачів щодо ощадливого землекористування.

Врахування рівня здійснення природоохоронних заходів, у тому числі відповідних капіталовкладень, під час запровадження пільгової системи оподаткування або тимчасового звільнення від плати за відповідні земельні ділянки стимулюватиме землевласників і землекористувачів до раціонального використання земельних ресурсів та підвищення їх якості.

Для невеликих господарств або господарств, які мають значний відсоток деградованих та малопродуктивних земель, компенсація з бюджетних коштів за зниження доходів дозволить запроваджувати самостійно заходи з поліпшення відповідних земель.

При цьому слід зазначити, що даний механізм буде дієвим за умов проведення:

1. Роз'яснювальної роботи серед землевласників і землекористувачів, підняття рівня їх самосвідомості.

2. Систематичного контролю (моніторингу) за використанням коштів та рівнем здійснених заходів.

3. Окрім економічної, надання наукової та технічної підтримки для ефективної реалізації природоохоронних заходів.

Список літератури

1. Sling M. The Principle of Rational Use of Natural Resources in the Theory of Optimal Planning Eastern European Economics Vol. 16, No. 4 (Summer, 1978). Pp. 3-23.
2. Olubode-Awosola F. Agricultural land tax and farm-level land-use changes and output supply response, China Agricultural Economic Review, (2010). Vol. 2, № 1, pp. 79-93.
3. Земельний кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
4. Греков Л. Д., Юрченко А. Д., Мірошніченко А. М. Економічне стимулювання раціонального використання земель. *Землевпорядний вісник*. 2008. № 1. С.34-38.
5. Гнаткович О. Д. Економічне стимулювання раціонального використання і охорони земель. *Інноваційна економіка*. 2013. № 1. С. 128-130.
6. Гунченко О. В. Теоретико-методичні аспекти оцінки економічної ефективності використання земель сільськогосподарських підприємств. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер.: Економічні науки*. 2014. № 6. С. 235-242.
7. Добряк В. К., Бабміндра Д. І. Еколого-економічні засади реформування землекористування в ринкових умовах : монографія. Київ : Урожай, 2006. 336 с.
8. Кошкалда І. В. Ефективність використання сільськогосподарських земель у контексті сучасного господарювання. *АгроІнКом*. 2011. № 10. С. 38-43.
9. Кошкалда І. В., Шелудько К. В. Агрохімічна паспортизація як передумова формування сталого сільськогосподарського землекористування. *Економічний вісник університету*. 2018. № 39. С. 7-12.
10. Крамарьов О. С. Економічне стимулювання раціонального використання сільськогосподарських земель. *Економіка АПК*. 2019. № 7 С. 92.
11. Мартинюк М. П. До питання економічного стимулювання раціонального використання й охорони земель. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 19. С. 120-123.

12. Федоров М. М. та ін. Методичні рекомендації щодо економічного стимулювання власників землі та землекористувачів за раціональне використання і охорону земель. Київ : ННЦ "ІАЕ", 2010. 36 с.
13. Новаковська І. О. Еколого-економічний механізм функціонування землекористування. Вісник аграрної науки. 2016. № 10. С. 65-67.
14. Ходаківська О. В. Економічне стимулювання як інструмент регулювання екологізації сільськогосподарського землекористування. *Економіка АПК*. 2015. № 8. С. 27-32.
15. Шерстюк С. В. Правове забезпечення раціонального використання земель сільськогосподарського призначення. Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія ПРАВО. 2014. Вип. 24. Том 3. С. 29-31.
16. Публічна кадастрова карта України. URL: https://map.land.gov.ua/?cc=4088709.401010252,6414115.173301586&z=13&l=atu,kadastr&bl=dzk_overview_test.
17. Інтерактивна карта еродованості ґрунтів України – SuperAgronom.com. URL: <https://superagronom.com/karty/erodovanist-gruntiv-ukrainy>.
18. Податковий кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n6750>.
19. Анопрієнко Т. В. Моделі державного регулювання проведення грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення: автореф. дис. ... Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Харків: [Б. в.], 2019. 20 с.
20. Офіційний сайт Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру. URL: <https://land.gov.ua/info/okhorona-zemel/>.

References

1. Sling, M. (1978). The principle of rational use of natural resources in the theory of optimal planning. *Eastern European Economics*, Vol. 16, No. 4, pp. 3-23.
2. Olubode-Awosola, F. (2010), Agricultural land tax and farm-level land-use changes and output supply response, *China Agricultural Economic Review*. Vol. 2. № 1, pp. 79-93. Available at: <https://doi.org/10.1108/17561371011017513>.
3. Zemelny kodeks Ukrainy. [Land Code of Ukraine]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
4. Grekov, L. D., Yurchenko, A. D., Miroschnichenko, A. M. (2008). «Economic stimulation of rational land use». *Land Management Bulletin*. No 1, pp. 34-38.
5. Gnatkovich, O. D. (2013). «Economic stimulation of rational use and protection of lands». *Innovative economy*. No 1, pp. 128-130.
6. Gunchenko, O. V. (2014). «Theoretical and methodological aspects of assessing the economic efficiency of land use of agricultural enterprises». *Bulletin of Kharkiv National Agrarian University. V. V. Dokuchaev. Ser.: Economic Sciences*. No 6, pp. 235-242.
7. Dobriak, V.K. & Babmindra, D.I. (2006). *Ekolohoekonomichni zasady reformuvannia zemlekorystuvannia v rynkovykh umovakh*. [Ecological and economic principles of land use reform in market conditions]. Urozhai Kyiv. Ukraine.
8. Koshkalda, I. V. (2011). «Efficiency of agricultural land use in context of modern management». *AgroInKom*, 10, pp. 38-43.
9. Koshkalda, I. V. & Sheludko, K.V. (2018). «Agrochemical certification as a pre-requisite for the formation of sustainable agricultural land use». *Ekonomichniy visnyk universytetu*. № 39, pp. 7-12.
10. Kramarov, O. S. (2019). «Economic incentives for the rational use of agricultural land». *Ekonomika APK*. No 7, pp. 92-100.
11. Martyniuk, M. P. (2016). «On the issue of economic incentives for rational use and protection of land». *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. № 19, pp. 120-123.

-
12. Novakovska, I. O. (2016). «Ecological and economic mechanism of land use functioning». *Visnyk agrarnoi nauki*. No 10, pp. 65-67.
  13. Fedorov, M. M., Khodakivska, O. V., et al. (2010). *Metodychni rekomendatsii shchodo ekonomichnoho stymuliuвання vlasnykiv zemli ta zemlekorystuvachiv za ratsionalne vykorystannia i okhoronu zemel*. [Methodical recommendations on economic stimulation of land owners and land users for rational use and protection of land]. NNS «IAE». Kyiv. Ukraine.
  14. Khodakivska, O. V. (2015). «Economic stimulation as a tool for regulating the greening of agricultural land use». *Economics of agro-industrial complex*. No 8, pp. 27-32.
  15. Sherstyuk, S. V. (2014). «Legal provision of rational use of agricultural lands». *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu: Serii PRAVO*. Issue 24. Vol. 3, pp. 29-31.
  16. Publichna kadastrova karta Ukrayiny. [Public cadastral map of Ukraine]. Available at: https://map.land.gov.ua/?cc=4088709.401010252,6414115.-173301586&z=13&l=atu,kadastr&bl=dzk_overview_test.
  17. Interaktyvna karta erodovanosti gruntiv Ukrayiny – SuperAgronom.com. [Interactive map of soil erosion of Ukraine]. Available at: <https://superagronom.com/-karty/erodovanist-gruntiv-ukrainy>.
  18. Podatkovi kodeks Ukrainy. [Tax Code of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n6750>.
  19. Anopriienko, T. V. (2019). *Modeli derzhavnoho rehulyuvannya provedennya hroshovoyi otsinky zemel silskohospodarskoho pryznachennya*. [Models of State Regulation of Conducting a Monetary Evaluation of Agricultural Land]. Abstract of Ph.D.; Kharkiv National Agrarian University named after V. V. Dokuchayev, Kharkiv. Ukraine.
  20. Ofitsiynyy sayt Derzhavnoyi sluzhby Ukrayiny z pytan heodeziyi, kartohrafiyi ta kadastru. [Official site of the State Service of Ukraine for Geodesy, Cartography and Cadastre]. Available at: <https://land.gov.ua/info/okhorona-zemel/>

Стаття надійшла до редакції 25.09.2020 р.